

BİR ÜNİVERSİTE HASTANESİ PSİKİYATRİ KLİNİĞİNİN YATAN HASTA EPİDEMİYOLOJİSİ

Dr. Ramazan ÖZCANKAYA*
Dr. İsmet KIRPINAR**
Dr. Murat KULOĞLU*

ÖZET:

Bu çalışma da Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Kliniğinde 1988-1992 yıllarında yatarak tedavi gören 652 hastanın bazı demografik özellikleri ile tanı dağılımları verildi.

Polikliniğimize başvuran hastaların % 1.01'inin yatırıldığı ve ortalama yatış süresinin 36.52 gün olduğu tesbit edildi. Hastalar tanı dağılımı cinsiyet açısından özellik göstermiyordu. Yatan hastaların % 44.2'si 22-23 yaşları arasında ve % 62.1'i evli idi. Tüm yatan hastaların % 52.1'i şizofreni ve benzer bozukluklar tanısı almıştı.

Anahtar Kelimeler: Demografik özellikler, Psikiyatrik hastalar.

GİRİŞ:

Psikiyatri uygulamalarının giderek toplumsal merkezli bir konuma ilerlediği günümüz dünyasında, ülkemizin bu gelişmeye ayak uydurduğunu söylemek çok zordur. Özellikle gelişmiş ülkelerde psikiyatrik sorunu olan kişilerin toplum içinde tedavilerini amaçlayan birimler oluşturulurken, ülkemizde bu hizmet geniş ölçüde Ruh Sağlığı Hastanelerinde yatırılarak tedavi biçiminde sürdürülmektedir. Esasen yataklı tedavi hizmeti verecek kurum ve yatak sayısı oldukça yetersiz olup, 1992 verilerine göre 10.000 nüfusa düşen psikiyatri yatak sayısı 1.4'tür. Psikiyatrik tedavi hizmetleri bütün dünyada giderek terkedilmekte olan Akıl Hastanesi modeli içinden çıkamamıştır, ülkemizdeki 8350 psikiyatri yatağından 6040'ı (% 72) Ruh Sağlığı Hastanelerinde bulunmaktadır (11).

Üniversite psikiyatri klinikleri; genel hastaneler içerisinde psikiyatri hizmeti veren birimler olarak, psikiyatri uygulamalarının "Akıl Hastaneleri Modeli" dışına çıkması ve toplumsallaşması süresince katkıda bulunacak niteliktedir. Bu birimler hem yataklı tedavi, konsültasyon-liyezon ve eğitim-öğretim hizmetlerini yürütmekte ve hem de yerel ve toplumsal ruh sağlığı hizmetleri için veri toplama

* Araş. Gör. Atatürk Üniv. Tıp. Fak. Psikiyatri A.B.D.

** Doç.Dr. Atatürk Üniv. Tıp. Fak. Psikiyatri A.B.D.

ve çözüm üretme işlemlerine altyapı sağlamaktadır.

Ülkemiz Tıp Fakültelerinin 28'inde Psikiyatri A.B.Dalları eğitim ve tedavi hizmetlerine başlamış olup, bunlardan bazıları sadece eğitim ve poliklinik düzeyinde hizmet vermektedir.

Doğu Anadolu Bölgesi, ülkemiz genelindeki birçok yaşam ve sağlık göstergelerinde olduğu gibi, bu alanda da önemli bir yetersizliği somutlaştırmaktadır.

Bölgede sadece Erzurum'da bir Üniversite Hastanesi Psikiyatri Kliniği bulunmakta, Elazığ, Van ve Malatya Tıp Fakültelerinde Psikiyatri A.B.D. henüz gelişimini tamamlamamış durumdadır.

Ülkemiz'de ruh sağlığı hizmetlerine esas oluşturacak psikiyatrik epidemiyoloji çalışmaları son derece yetersizdir. Biz bir bölge hastanesi niteliğinde olan 600 yataklı Erzurum Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi özelinde, bir genel hastane psikiyatri kliniğinin epidemiyolojisini vererek bu yetersizliği aşma çalışmalarına katkıda bulunmayı amaçladık.

GEREÇ VE YÖNTEM

Bu çalışma, Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi Araştırma Hastanesi Psikiyatri Kliniğinde 1 Eylül 1989-31 Ekim 1992 yılları arasında 5 yıllık bir süre içinde yatarak tedavi gören hastalar üzerinde retrospektif olarak hasta dosyaları taranmak suretiyle gerçekleştirilmiştir.

Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi Araştırma Hastanesi Psikiyatri Kliniği 20 yataklı bir klinikdir. Hasta odaları dışında doktor, hemşire, görüşme ve tedavi, yemekhane, oturma-TV odaları bulunmakta, kadın ve erkek hastalar iki kişilik odalarda kalmaktadırlar. Poliklinik, klinik, konsultasyon ve liyazon hizmetleri ise dört öğretim üyesi ve sekiz araştırma görevlisi tarafından yürütülmektedir.

Erzurum ilinde 1990 nüfus sayımı sonuçlarına göre 848.201 kişi yaşamakta olup bu il, Doğu Anadolu Bölgesinin sosyal ve ekonomik yönden merkezi durumundadır. Aynı nüfus sayımı sonuçlarına göre Doğu Anadolu Bölgesinin nüfusu 6.876.415 olup, bölge hem sağlık ve hem de diğer ekonomik, sosyal, yaşam göstergeleri açısından Türkiye geneline göre oldukça düşük standartlara sahiptir (2).

Çalışma için klinik protokol defterinde 5 yıllık kayıtlar çıkarılmış, toplam 742 yatıştan tekrarlar ayıklanmış, mükerrer yatışların sonucuları esas alınarak 652 yatan hasta tesbit edilmiştir. Bu hastaların dosyaları taranarak daha önce hazırlanmış bir veri toplama tablosu yardımıyla sosyo-demografik özellikleri olarak cinsiyet, yaş, medeni durum, hastanın geldiği yer ve meslekler dikkate alınmıştır. Hastaların aldıkları tanımlar ICD-9, DSM-III-R ve başka tanı sistemlerine göre konduğu için birleştirmek ve değerlendirmeyi kolaylaştırmak için 5 ana

tanı grubu altında toplanmıştır. Bu tanı grupları: 1. Anxiete Bozuklukları (GAD, Panik Bozukluğu, Obsessif-Kompulsif Bozukluk, Anxiete Nevrozu gibi) 3. Afektif Bozukluklar (Bipolar Affektif Bozukluk, Depressif Bozukluk, Major Depresyon, Envolüsyonel Depresyon v.s.) 4. Şizofreni Türleri, (Paranoid durumlar v.s.) 5. O.B.S.- Madde Kullanım Bozuklukları, Zeka geriliği gibi), şeklinde ayrılmıştır.

Ayrıca hastane geneli ile psikiyatri kliniğinin hizmetlerini karşılaştırmak amacı ile hastane istatistik şubesinden 5 yıllık hastane istatistikleri çıkarılmıştır.

Sonuçlar sayı ve yüzde değerleri ile tablolar halinde verilmiştir. Ayrıca tanı gruplarının cinsiyete göre dağılımını istatistiksel olarak belirlemek için Ki-Kare testi kullanılmıştır.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi Araştırma Hastanesi'nde 1988-1992 yılları içinde yapılan poliklinik muayene, yatan hasta sayıları, ortalama yatış süresi ve yatak işgal oranlarının Psikiyatri Kliniğine ait değerlerle karşılaştırılması Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1: 1988-1992 Yıllarında Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi Geneli ile Psikiyatri Kliniğinde Verilen Hizmetlerin Karşılaştırılması

Yıl	Poliklinik Hasta Sayısı			Yatan Hasta sayısı			Ortalama Yatış (gün)		Yatak İşgal Oranı (%)	
	P			P			H		P	
	H	n	%	H	n	%	H	P	H	P
1988	129322	2644	2.04	10320	151	1.46	10.7	33.0	60.5	69.0
1989	144936	2974	2.05	15218	169	1.11	11.0	31.2	72.7	71.9
1990	161002	3590	2.22	16527	133	0.80	10.9	33.2	83.6	63.7
1991	163262	4257	2.60	16876	143	0.84	11.3	42.6	87.1	81.2
1992	167639	4931	2.94	17462	145	0.83	11.5	42.6	91.8	84.2
5 Yıl	766161	18396	2.37	76403	741	1.01	11.08	36.52	79.14	74.1

H.: Hastane Geneli

P.: Psikiyatri Kliniği

5 yıllık bir süre içinde psikiyatri Kliniğinde 18.396 hastanın muayanesi yapılarak 742 hasta yatışı gerçekleştirilmiştir. Bu değerler hastane genelinin sırasıyla % 2.37 ile % 1.01'ünü temsil etmektedir. Hastanedeki hasta yataklarnın % 3.3'ü psikiyatri kliniğinde bulunmaktadır. İlk bakışta bu sonuçlara göre psikiyatri kliniğindeki yatışların yatak sayısına göre düşük olduğu düşünülebilir. Ancak psikiyatri kliniğine yatan hastaların ortalama yatış süresinin 36.52 gün ve hastane genelinde bu ortalamanın 11.08 gün olduğu gözönüne alınırsa psikiyatri kliniğinin hastane geneline göre daha fazla yatış oranına sahip olduğu anlaşılır.

Tablo 2: 1988-1992 yıllarında Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri A.B.D.'da Kliniğinde Yatarak Tedavi Gören Hastaların Sosyo-Demografik Özellikleri

Sosyo Demografik Özellikleri	Sayı	Yüzde
Toplam Yatış Sayısı	741	—
Yatan Hasta Sayısı	652	100.0
Cinsiyet		
Kadın	249	38.2
Erkek	403	61.8
Yaş		
15 ve az	9	1.4
16-21	104	16.0
22-34	288	44.2
35-54	211	32.4
55 ve yukarı	40	6.0
Medeni Durum		
Evli	405	62.1
Bekar	234	35.9
Dul	13	2.0
Geldiği Yer		
Erzurum Merkez	248	38.0
Erzurum İlçe ve Köyleri	82	12.6
Doğu Anadolu	241	37.0
Diğer	81	12.4
Meslek		
Ev kadını	183	28.0
Çiftçi	17	2.6
Boş	67	10.3
Memur	168	25.8
Öğrenci	77	11.8
Emekli	17	2.6
İşçi	86	13.3
Esnaf	37	5.6
Öğrenci Durumu		
Okur Yazar Değil	94	14.4
Okur-Yazar	11	1.7
İlk	241	37.0
Orta	187	28.7
Yüksek	119	18.2
Ailede Psikiyatrik Hastalık		
Aynı hastalık	38	5.6
Değişik hastalık	161	24.8
Yok	404	61.8
Birden Fazla Kişide var	49	7.8

Tablo 2'nin incelenmesinden yatan hastaların cinsiyetlerine göre dağılımlarında kadınların % 38.2 erkeklerin % 61.8 oranına sahip oldukları gözlenmektedir. Kırpınar ve Özçankaya (1993), Erzurum Numune Hastanesi Psikiyatri Kliniğinde 1988-1993 yılları arasında yapılan bir taramada % 39.1-%60.9 (5), Kültür ve ark. İzmir Devlet Hastanesinde % 52.7-%47.4 (8), Kahya, Erzurum Tıp Fakültesi ve üç doğu ile devlet hastanesinde Asabiye Klinikleri'nde % 46-%50 (3) oranlarını bulmuşlardır. Bu oranlar Küey ve ark.nın Adna Ruh Sağlığı Hastanesi'nde 1986-1987 yıllarında yatan hastalarda Adana Ruh Sağlığı Hastane'sinde 1986-1987 yıllarında yatan hastalarda yaptıkları taramada % 27 ve % 73 olarak, erkekler lehinde artmaktadır (7). İzmir dışındaki bütün taramalarda erkek hastaların oranları kadın hastalardan yüksektir. İngiltere'de Nottingham'da 5 psikiyatri kliniğinde 2 yıl içinde yatan hastalar üzerinde yapılan taramada kadınları tüm hastalar % 71'ini oluşturdu bildirilmektedir (4). Ülkemizde yatan hastaların çoğunluğunu erkek hastaların oluşturması, karşılaştırılmalı epidemiyolojik çalışmalarda açığa kavuşturulması gerekli olan bir olgudur.

Bulgularımızdan, yatan hastaların çoğunun 22-34 yaşları arasında olduğu (% 44.2) anlaşılmaktadır. Kırpınar ve Özçankaya (1993) yapılan çalışmada, yatan hastaların % 40.1'inin 22-34 yaşları arasında olduğunu rapor ettiler (5). Kültür ve ark. İzmir Devlet Hastanesi'nde yatan hastaların % 40.5'inin 25-34 yaş grubunda olduğunu (8), Binbaş ve ark. aynı hastanede yatan şizofrenik hastaların yaş ortalamasının 27.2 olduğunu (1) bildirmektedirler. Kahya, yaptığı çalışmada Doğu Anadolu Hastanelerinde yatan psikiyatrik hastalarının çoğunun 16-30 yaş grubunda olduğunu kaydetmektedir. (3). Küey ve ark. Adana Ruh Sağlığı Hastanesinde yatan hastaların % 76.7'sinin erişkinler olduğunu bildirmektedir (7). İngiltere'deki çalışmada da 25-44 yaş grubunun tüm hastaların 9 59.3'ü olduğu rapor edilmiştir (10). Bulgularımız bütün çalışmaların sonuçları ve Türkiye'de 1980-86 da yatarak tedavi gören hastaların çoğunun genç erişkenler olduğunu bildiren Küey ve ark. ın derleme sonuçlarına uymaktadır (6).

Hastaların medeni durumlarına göre dağılımlarının incelenmesi, evlilerin tüm hastaların % 62.1'ini oluşturduğunu ortaya koymaktadır. Kırpınar ve Özçankaya (1993) yaptıkları bir çalışmada Erzurum Numune Hastanesinde yatan hastaların % 71.6'sının evli olduğunu buldular. (5). Kültür ve ark. İzmir Devlet Hastanesinde yatan hastaların % 45'inin evli olduğunu bildirmişlerdir (8). Aynı bölgelerde yapılan iki çalışmada da birbirine yakın sonuçların bulunması Doğu Anadolu Bölgesinde, ruhsal bozukluğu olan kişiler için evliliğin iyileştirici bir rolü olduğu biçimindeki yaygın inanç ve kalabalık aile modeli içinde ruhsal bozukluğun ailenin dağılmasına fazla yol açmaması yorumuyla açıklanabilir.

Hastalarımızın % 38'i Erzurum merkezinden, % 12.6'sı Erzurum ilçe ve köylerinden, % 37.0 'si ise Doğu Anadolu Bölgesinden başvurmuşlardır. Tablo 2'de görüldüğü gibi Erzurum merkez ve çevresinden başvuran hasta sayısı ile Doğu Anadolu ve diğer illerden başvuran hasta oranları birbirine yakındır. İzmir gibi metropol bir kentin devlet hastanesinde bile yatan hastaların ancak % 31.1'i İzmir dışından başvuruları içermektedir (8). Dışarıdan başvuran hasta oranı yüksekliği Doğu Anadolu Bölgesinde başka Psikiyatri Kliniklerinin yokluğuna ve Erzurum ili ve Tıp Fakültesi Hastanesi'nin merkezi konumuna bağlıdır.

Hastaların meslek dağılımları incelenirse, üniversite hastanesi gibi yarı özel bir merkezde dahi işsizlerin % 25.8 gibi bir orana sahip olduğu görülmektedir. Ev kadınlarının oranları (% 28.0)'da göz önüne alınacak olursa, bu oranların psikiyatrik bozukluklardaki mesleki ve sosyal yeti yitimini açıkça ortaya koyduğu görülecektir.

Hastaların tanı dağılımları ile cinsiyetleri arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamsız bulunmuştur.

Tablo 3'ün incelenmesinden 5 yıllık bir süre içinde yatan 652 hastanın % 52.1'i şizofeni ve benzer durumların oluşturduğu ve bunu sırasıyla Affektif bozukluklar, diğer bozukluklar, Somatoform bozukluklar ve Anxiete bozukluklarının izlediği anlaşılmaktadır. Oranlar Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Kliniğinin bir şizofreni kliniği olduğu izlenimini vermektedir.

Tablo 3: Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi Araştırma Hastanesinde 5 Yıllık Bir Sürede (1988-1993) Yatan Hastaların Cinsiyetlerine Göre Tanı

Tanı Grupları	Kadın		Erkek		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Anxiete Bozuklukları	9	3.7	15	3.7	24	3.7
Somatoform Bozuklukları	22	8.9	27	6.8	49	7.5
Affektif Bozukluklar	79	31.7	98	24.3	177	7.5
Şizofreni ve Benzer Bozukluklar	114	45.8	226	56.0	340	52.1
Diğer Bozukluklar	25	10.0	37	9.2	62	9.5
Toplam	249	100.0	403	100.0	652	100.0

x²: 1.95 Anlamsız

Kültür ve ark. İzmir Devlet Hastanesinde 1984-1989 yılları arasında yatan hastaların % 29.4'ünün şizofreni ve diğer psikotik bozukluklar tanısı aldığını bildirmektedirler (11). SSK Ankara Hastane'nde yatan hastaların % 34'ü şizofreni tanısı almıştır (9). Kahya, Erzurum Tıp Fakültesi Hastanesi ile 3 Doğu Anadolu İli Devlet Hastanesi Asabiye Kliniğine başvuran hastalardan kadınlarda nevrozların, erkeklerde psikozların daha büyük oranlarda görüldüğünü bildirmiştir (3). Kırpınar ve Özçankaya (1993) yaptıkları çalışmada cinsiyet farklarını anlamlı buldular (5). Küçü ve ark. Adana Ruh Sağlığı Hastanesinde 1982-1985 yıllarında yatan hastaların % 73'ünü psikozların oluşturduğunu kaydetmişlerdir (6). Türkiye'de ruhsal bozukluklar nedeni ile yatırlarak tedavi gören hastaların büyük bölümünün başta şizofreni olmak üzere psikotik hastalar olduğu bilinmektedir (7). İngiltere'de Nottingham'da yapılan bir çalışmada ise 5 Psikiyatri Kliniğinde tedavi gören hastaların sadece % 17'sinin şizofreni ve diğer psikotik durumlar olduğu bildirilmiştir (10).

Bizim kliniğimizdeki yüksek şizofreni oranları ülkemiz genelindeki diğer birimlerin oranlarına benzemekle beraber Ankara ve İzmir'de ki oranlardan oldukça yüksektir. Bu yükseklik bölge halkının psikiyatrik hastalık ve tedavi kavramları ile ilgili olabilir. Psikiyatri bozukluğu olan kişilerin çoğu tıp dışı kişilere başvurmaktadır. Klinik düzeyleri görece daha hafif sayılabilecek Anxiete ve Afektif bozukluğa sahip olanlar daha çok updışı kişilerce tedavi olmayı benimsemiş olabilirler. Ayrıca bölgede başka psikiyatri kliniklerinin yokluğu, psikiyatri uzmanının hasta yatırma tercih ve ölçütlerini de kuşkusuz etkilemiştir.

Bu sonuçlar, Üniversiteye bağlı bir genel hastanenin Psikiyatri Kliniğinin epidemiyolojisi yanında, bu birimin bulunduğu Doğu Anadolu Bölgesinin yatan hasta demografik özelliklerindeki göstermektedir. Bölgede psikiyatrik hizmet veren birimlerin oluşturulması, kuşkusuz yeterli tedavi hizmetleri ve epidemiyolojik araştırmalar için gereklidir.

SUMMARY

DEMOGRAPHIC FEATURES AND DISTRIBUTION OF DIAGNOSES OF PSYCHIATRIC PATIENTS HOSPITALIZED IN ATATÜRK UNIVERSITY RESEARCH HOSPITAL BETWEEN 1988-1992

This study was carried out on 652 hospitalized psychiatric patients who admitted to Atatürk University Research Hospital. We reviewed the patients in terms of demographic features and distribution of diagnosis between 1988-1992.

1,01 % of psychiatric patients were hospitalised and mean duration of hospitalisation was hospitalised 36, 52 days. There was no difference in diagnosis in respect to sex. 44,2 % of the inpatients ages were between 22-34 years of age and 62,1 % of them were married. 52,1 % were diagnosed as schizophrenia and other psychotic disorders.

Key Words: Demographic features, Psychiatric patients.

KAYNAKLAR

1. Binbaş S, Kültür S, Ulan N (1988) Yatan Şizofrenik Hastaların Sosyo-Demografik Özellikleri ve Nüksler Açısından Geriye Dönük Değerlendirilmesi, 24. Ulusal Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongresi Bilimsel Çalışmaları, Ankara s. 776-780.

2. Genel Nüfus Sayımı, İdari Bölünüş (1990) DİE Başkanlığı Yayınları, Ankara.

3. Kahya H (1981) Ruh Hastalıklarının Toplumsal ve Kültürel Etkenlerle İlişkisi Üzerine Bir Çalışma, Doçentlik Tezi, AÜTF Psikiyatri Bölümü, Erzurum.

4. Katz SE (1989) Hospitalization and The mental Health Service System, Comprehensive Textbook of Psychiatry, 5. Baskı, Cilt 3, HI Kaplan, BJ Sadock (ed), Baltimore Williams and Wilkins,s. 2083-2090.

5. Kırpınar İ ve Özçankaya R (1993): Erzurum Numune Hastanesi Psikiyatri kliniğinde 1988-1992 yılları arasında yatan Hastaların Sosyo-Demografik özellikleri ve Tanı Dağılımı, Ata. Üni. Tıp Bülteni Ocak 1994.

6. Küey L, Üstün B, Güleç C (1987) Türkiye'de Ruhsal Bozukluklar Epidemiyolojisi, 23. Ulusal Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongresi Bilimsel Çalışmaları, İstanbul. Onur Ofset, 437-449.

7. Küey L, Satmış N, Koçak B (1988) Ruhsal Bozuklukların Sağaltımında Akıl Hastanelerinin Yeri ve İşlevi, 24. Ulusal Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongresi Bilimsel Çalışmaları, Ankara. s. 972-980.

8. Kültür S ve ark. (1989) Atatürk Sağlık Sitesi İzmir Devlet Hastanesi Psikiyatri Servisinde 5 yıl İçinde Yatan Olguların tanı, Yatış Süresi, Sosyo-Demografik Özellikleri Açısından Değerlendirilmesi, 25. Ulusal Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongresi Bilimsel Çalışmaları, Ankara s. 77-81.

9. Özbay H ve ark. (1988) Psikiyatri Kliniklerinin Uygulamalarındaki Gelişmeleri ve Bir Klinik Çalışmasının Sonuçları, 23 Ulusal Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongresi Bilimsel Çalışmaları, İstanbul. Onur Ofset , s. 456-466.

10. Tyrer (1984) Psychiatric Clinics in General Practice,British Journal of Pyschiatry, 145, 9-14.

11. Yataklı Tedavi Kurumları Yıllığı 1992, Yeni Üstünel Matbaası, Ankara.